

Právní otázky v psychiatrii

MUDr. Jana Hořínková

Psychiatrická klinika FN Brno a LF MU

Hospitalizace

- Dobrovolná – s písemným informovaným souhlasem pac.
- Nedobrovolná – bez souhlasu pac., avšak s písemným souhlasem soudu
- „Negativní reverz“ - informovaný nesouhlas, odmítnutí doporučované zdravotní péče - hosp., léčebného postupu - v písemné formě

Indikace k nedobrovolné hospitalizaci

zákon č. 372/2011 Sb. (zákon o zdravotních službách, resp. § 38, 40)

1. Pacienta lze bez jeho souhlasu nebo v případě nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům bez souhlasu zákonného zástupce hospitalizovat, jestliže mu:

A)

1. **bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení formou lůžkové péče,**
2. je nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví,
3. **je podle trestního řádu nebo občanského soudního řádu nařízeno vyšetření zdravotního stavu,**

B)

ohrožuje **bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí** a jeví **známky duševní poruchy** nebo touto poruchou trpí nebo je **pod vlivem návykové látky**, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo

C)

jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

Léčba bez souhlasu

Dle zákona č. 372/2011 Sb. § 40, odst. 3:

Pacientovi lze bez jeho souhlasu poskytnout **pouze neodkladnou péči** v případě:

a) kdy zdravotní stav neumožňuje pacientovi tento souhlas vyslovit;

nebo

b) léčby **vážné duševní poruchy**, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se **vší pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta.**

Neodkladná péče

Je taková péče, jejímž účelem je zamezit nebo omezit vznik náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti nebo vážnému ohrožení zdraví, nebo způsobují náhlou nebo intenzivní bolest nebo náhlé změny chování pacienta, který ohrožuje sebe nebo své okolí.

Dle § 40 téhož zákona:

Převzetí nemocného bez jeho písemného souhlasu do ústavní péče z důvodů uvedených v § 38 odst. 1 písm. b) a c); je zdravotnické zařízení povinno **do 24 hodin oznámit** soudu, v jehož obvodu má sídlo.

Dále je nutné oznámit, pokud pacient nebo zákonný zástupce pacienta **souhlas odvolal** a nadále existují důvody pro hospitalizaci bez souhlasu, a **dodatečné omezení pacienta**, který byl hospitalizován na základě souhlasu, ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem až v průběhu léčení.

- Soud musí usnesením **do sedmi dnů** ode dne, kdy došlo k omezení volného pohybu nebo styku nemocného s okolním světem, rozhodnout o přípustnosti převzetí dané osoby do ústavu zdravotnické péče.
- Ustanovuje se opatrovník pro dané řízení.
- Toto rozhodnutí učiní soud po výslechu zadrženého, oš. lékaře, příp. po zvážení dalších důkazů, t.č. bez znaleckého posudku psychiatrického.

- Řízení pokračuje - otázkou přípustnosti dalšího držení ve zdravotnickém zařízení.
- Ustanovuje se soudní znalece z oboru psychiatrie - znalecký posudek.
- V rozsudku, který musí být vyhlášen **do tří měsíců** od výroku o přípustnosti převzetí, rozhodne soud, zda další držení ve zdravotnickém zařízení je přípustné a na jak dlouhou dobu
- Rozsudek je platný jeden rok.

Omezovací prostředky

- Terapeutická a preventivní opatření, která omezují volný pohyb a chování pacienta
- Důvod: závažné projevy PM neklidu ohrožujícího okolí, autoagresivní projevy s bezprostředním rizikem sebepoškození či suicidia.
- Smysl: zabránit pac. v sebepoškození, poškození okolních lidí, event. věcí.

Příčetnost versus nepříčetnost

- Příčetný je ten, kdo je subjektivně způsobilý (duševně schopný) být pachatelem trestného činu.
- Nepříčetný je ten, kdo pro duševní poruchu v době činu nemůže buď rozpoznat protiprávnost svého jednání (rozpoznávací schopnost) nebo nemůže své jednání ovládat (ovládací schopnost).

Ochranné léčení

- Zvláštní instituce na ochranu jedince a společnosti
- Doplňuje nebo nahrazuje uložený trest za spáchanou trestnou činnost.
- **Ochranné léčení** lze dle § 99 tr. z. uložit pachateli jakéhokoli tr. činu (v případě nepřítomnosti „činu jinak trestného“) s duševní poruchou.
- **Zabezpečovací detence** lze uložit dle § 100 tr. zákoníku pachateli, u nějž ochranné léčení není dostatečnou ochranou společnosti.

Svéprávnost

(od 1.1.2014, dříve způsobilost k právním úkonům)

- Upraveno novým Občanským zákoníkem (OZ), tj. zákon č. 89/2012 Sb.
- *Je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (§ 15).*
- *Každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat (§ 4).*
- *Svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát ani zčásti (§ 16).*
- *Omezit svéprávnost člověka může jen soud (§ 56).*

Důvod omezení svéprávnosti dle OZ

- *K omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká (§ 55).*
- *Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma (§ 55).*
- *Soud může omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat (§ 57).*

- Svěprávnost je občansko-právní pojem; nesouvisí s trestně-právním pojmem příčetnost.
- Příčetnost (a z toho plynoucí trestní odpovědnost) je posuzována v trestním řízení pro každý trestný čin bez ohledu na svěprávnost.

Základní pojmy

- Hospitalizace bez souhlasu
- Léčba bez souhlasu
- Negativní reverz
- Svéprávnost
- Příčetnost
- Způsobilost k řízení motorových vozidel
- Držení zbrojního pasu